

Szítá, a tökéletes nő

Jelige: MKS332

2015.01.02.

Tartalomjegyzék

1. Bevezető.....	3
2. Miért éppen Szítá?	6
2.1 Mi a közös bennük?.....	10
3. Szítá a törvények fényében.....	14
4. Bollywood.....	17
4.1 Nyugati és tradicionális nők a bollywoodi filmekben.....	20
4.2 Mother India.....	21
4.3 Silsila (Láncolat)	25
4.4 Kabhi khushi kabhie gham (Néha öröm, néha bánat).....	28
4.5 Coctail	33
5. Összegzés	39
Irodalomjegyzék.....	41
Képek és táblázatok jegyzéke	43

1. Bevezető

Dolgozatom témája a nőideál Indiában. Mivel indológia szakot végeztem, ezért a hindi és a szanszkrit nyelv ismerete mellett a kultúráról is némi ismerettel rendelkezem. A témában való érdekeltségem is ennek köszönhető.

Talán a világ minden szegletére eljutottak a tavaly történt nemi erőszakokról szóló hírek, amik megráztak mindenkit. A történetek talán még a kérdés iránt nem értdelődők figyelmét is megragadták és elkezdtek az emberek az indiai nők helyzete iránt érdeklődni. Talán ez a dolgozat megmutatja egy igen szűk metszetét a normáknak, melyek az indiai nők életét befolyásolják.¹

Nagyon aktuális ez a kérdés a modern Indiában is, hisz nem csak nemi erőszakokról hallunk, hanem írástudatlan nőkről, gyermekházasságokról, újszülöttként meggyilkolt leánygyermekéről is.² Ehhez bizonyára valamilyen út vezetett, s kellett lennie valakinek, akiről mintázták az újkori filmszereplőket - ezzel irányítva a mindenkori indiai nőt és a társadalmat. Vajon ki az a kulcsszereplő India mitikus világában, aki személyisége már-már kultikus, akit, mint tökéletes nőt emlegetnek, s akiről azt szeretnék, hogy minden nőben tovább éljen?

A jelen helyzetet elnézve ez a mitikus személy egy gyenge nő volt, olyan, aki könnyen irányítható, aki mindent a saját érdekei elé helyez, aki kitart férje mellett, s tűri azt, ami már tűrhetetlen. Aki tökéletes feleség, anya, barát és gyermek. Ez az indiai kultúrában szinte piedesztálra emelt nő nem más, mint a Rámájana Szítája, akit Visnu isten felesége, Laksmi istennő megtestesüléseként is emlegetnek tisztasága és hűsége miatt. Az a Szítá, aki esetlenségével hozzájárult a nők sorsának megnyomorításához, s megpecsételte azt.

A Rámájana i.e. utolsó századokban írt 48 ezer soros meseeposz, melyet Válmikínak tulajdonítanak. Az ókor irodalmának másik nagy jelentőségű eposza a Mahábhárata, s e kettő meghatározza az egész indiai kultúrát a mai napig. A Rámájana alakjait és cselekményét csak

¹ <http://ibnlive.in.com/news/delhi-gangrape-what-happened-on-december-16-2012-and-status-of-the-case/517024-3-244.html> Letöltés ideje: 2014.12.23., 16:00,
<http://www.hindustantimes.com/india-news/mumbai-shakti-mills-gang-rape-case-3-repeat-offenders-get-death-life-term-for-1/article1-1204174.aspx> Letöltés ideje: 2014.12.23., 15:30

² <http://www.origo.hu/nagyvilag/20130829-a-nok-kiszolgaltatott-helyzete-indiaban.html> Letöltés ideje: 2014.12.23., 16:00

a későbbiekben - valószínűleg, amikor a papok lejegyezték, töltötték meg mitológikus elemekkel így vallási töltetűvé téve.³ Ekkor vált Rámából Visnu avatárja, s Szítából Laksmí. A vallásnak olyan meghatározó írása lett a Rámájana, hogy a mai napig a hinduk legnagyobb ünnepe is ehhez köthető, a Dívali. Ezen a napon egész India fénybe burkolózik, s a hős Rámát ünnepli, aki kiszabadította Szítát, és elpusztította a gonosz Rávanát, aki sötétséget teremtett a Földön. Ráma legyőzte a sötétséget és világosságot hozott Földünkre.

Írhatnék a Mahábháratá női főhőséről, Draupadíról is, aki igazi egyéniség volt, egy erős nő, aki maga alakította sorsát - de talán ez fölösleges lenne, hisz őt számúzták a köztudatból. Ez a *naari shakti* (női erő) nem felel meg annak, ahogy látni akarják a nőket Indiában. Ezért is eshetett meg az is, hogy a Mahábháratából kizárólag a Bhagavad-gíta (védikus szentírat, a Bibliához lehetne hasonlítani) vált híressé.

Meglátásom szerint tehát Szítá az, akit közelebbről is meg kell vizsgálni. A Szítá ábrázolást fogom megfigyelni a Bollywood filmekben ezért, melyek női szereplői Szítá személyiségére épülnek. Hipotézisem alapján Szítá az a nőideál, akinek a tulajdonságait a mai napig megfigyelhetjük a bollywoodi filmekben, ő az, aki a bollywoodi filmek hősnőiben tovább él.

Dolgozatom első részében össze fogom hasonlítani Szítát Draupadíval, s megpróbálom alátámasztani azt az állításomat, miszerint a két hősnő közül Szítá az, aki gyenge, s ő az, aki a kasztrendszerben és nők és férfiak közti egyensúlyt hivatott fenntartani igencsak gyenge karakterével. Rá fogok mutatni a jellegbeli különbségre, és cselekvésük következményeire, s arra is, hogy Draupadí viselkedésében mi az, ami akkora nemtetszést keltett a társadalomban, hogy a Mahábháratá teljesen feledésbe merült. Szítá történetén keresztül fogom bemutatni jelleme alakulását, személyiségének teljes elvesztését. Ebben a részben arra is rá fogok mutatni, hogy Szítá férje, Ráma és a társadalom hogy kezelte Szítát, ezzel vizsgálva az állításomat, mely szerint a társadalom ebből a meseoposzából nem csak, hogy szocializálódik, de önigazolást is szerez.

Ennél a résznél természetesen a Rámájánát és a Mahábháratát fogom forráselemzéssel vizsgálni és segítségül fogok hívni pár tanulmányt, mely e témában született. Mivel nagyon nagy a relevanciája a kérdésnek, ezért rengeteg kutatás és tanulmány szól erről.

³ Vekerdí József: *Rámájana*, Utószó, Terebess Kiadó, Budapest, 1997

A következő részben azt fogom bemutatni, hogy Szítá alakja vajon mennyire fiktív, s hogy ábrázolása mennyire felel meg a korabeli követelményeknek. Ebben a részben a Manu dharmát fogom alapul venni, melynek pár paragrafusával fogom bebizonyítani, hogy Szítá valóban *dharmikus* nő volt.

Miután mindenki megismerhette Szítát, és betekintést nyerhetett abba a mitikus világba, mely az indiai kultúrát formálja, s melyben szocializálódnak az emberek, a bollywoodi filmek szerepét fogom bemutatni az indiai társadalomban.

Végül Szítá filmbéli megjelenésével fogok foglalkozni. Az 50-es évektől filmtörténeti korszakonként 1-1 filmen keresztül fogom szemléltetni a szítái nő jellembeli változását. Olyan filmeket fogok választani az elemzéshez, melyek évtizedük legnagyobb kasszasikereivé váltak.

Célom nem a modern nő hiányának érzékeltetése. Azt szeretném bemutatni, hogy a modern filmbéli nők mennyire nem vesznek részt a narratíva alakításában. Az ezekben a filmekben szereplő nők nem a modern tulajdonságok híján vannak, hanem egyetlen szerepük a film férfi főhősének kielégítése és szolgálata. Az lehet az ember érzése, hogy csak kellékeként szerepelnek a nők a filmekben, mint dekortárgyak, hogy esztétikusabbakká varázsolják a filmeket. Ezeknek a nőknek nincs önálló személyiségük, minden gondolatuk, cselekvésük csak a férfi főhőssel való viszonyaiból ismerhető meg és értékelhető - akárcsak Szítá esetében.⁴

Ezt a szítái nőt napjainkig megtaláljuk az indiai filmekben - őket hívjuk tradicionális, tökéletes feleségeknek.

Ebben a részben is forráselemzést fogok alkalmazni. Arra számítok, hogy minden korszakból 1-1 olyan nagysikerű filmet fogok tudni kiragadni, mely segítségével szemléltetni tudom a főhősnők szítaiságát.

Végül még egy kérdés tisztázását tartom fontosnak, hogy miért érzem fontosnak a filmbéli szításág megjelenését.

Bár Indiának már csak 25%-a írástudatlan, az emberek nagy része nem az olvasással tölti idejét, hanem a bollywoodi filmeket nézve szocializálódik. Sehol a világon nincs akkora jól

⁴ Dávid Krisztina : *A modern és hagyományos női karakterek jelenléte az indiai filmben*, előadás, 2014.02.10., Budapest, Indiai filmfesztivál

működő filmipar, mint Indiában. Az irodalom mindig is csupán a társadalom előkelő rétegének szórakozása volt. Emiatt sokakban felmerült a kérdés, hogy vajon a bollywoodi filmek vezettek-e el a manapság oly gyakori nemi erőszakig és a nők mai helyzetéig?

A film hatalmas szerepe miatt az indiai hétköznapi életben tehát elengedhetetlennek tartom a filmbéli nőideálok, konkrétan a filmbéli Szíták megismerését.

A dolgozat gyengesége lehet, hogy az antropológiai megközelítés hiányzik. A területi korlátok miatt sajnos erre nem tudok kitérni, csupán egy-egy utalást, rövid magyarázatot szúrok be a dolgozatomba, hogy az olvasó betkeintést nyerhessen India világába.

2. Miért éppen Szítá?

Dolgozatom első részében azt szeretném bebizonyítani, hogy a legmegfelelőbb női karaktert választottam hipotézisem megvizsgálására. Szeretném bemutatni a Mahábhárata főhősnőjét, Draupadit is, aki mint nő teljesen feledésbe merült. Szeretném őt Szítával összehasonlítani, és elmagyarázni a köztük levő hatalmas különbséget a történetükön keresztül.

Egy 1989-es kutatás arra irányult, hogy kiderítse, ki a nők példaképe. Mintegy 1000 nőt és férfit kérdeztek meg erről, akik nagy része rávágta, hogy Szítá.⁵

⁶ Szítá Ráma királyfi, Visnu avatárjának választottja volt. Története nem szól másról, mint önfeláldozásról, odaadásról és meghasonulásról.

Szítára, avagy a megtestesült Laksmi istennőre, akinek az anyja Bhoomi Devi (földanya) volt, földi apja, Janaka király szántás közben talált rá. Ez azért is érdekes, mert a Szítá nevet már a Rig védában is említették a termékenység istennőjeként. Szítá apja, Janaka és anyja Sunayana volt. Janaka Mithilá királya volt, ezért gyakran nevezik Szítát Mithilinek is. Amikor Szítá felnőtté cseperedett, Janaka

⁵ Sally J. Sutherland: *Sita and Draupadi: Aggressive behavior and Female Role-Models in the Sanskrit Epics*, Journal of the American Oriental Society, Vol. 109, No.1 (63-79)

⁶ 1.kép Szítá a tűzpróbán: <http://www.mantraonnet.com/sita.html> Letöltés ideje: 2014.11.23., 12:30

elérkezettnek látta az időt, hogy megtartsa a lány *swayamvaráját* (férjválasztó ceremónia). A mindenfelől érkezett hercegek közül, aki fel tudja ajzani Visnu isten íját, azé lesz Szítá - döntött így Janaka. Ráma (Visnu avatárja) és Szítá (Laksmí avatárja) között ez a frigy már fent megkötött. Ráma egy laza mozdulattal felajzotta az íját és elnyerte Szítá hercegnőt.⁷ A menyegző után Ráma apja, Dasaratha 14 évre elküldte szeretett fiát, legfiatalabb felesége, Kaukėjinek köszönhetően. Kaukėjinek szívességgel tartozott férje, Dasaratha, s ez a szívesség nem volt más, mint hogy Dasaratha tegye meg királlyá Kaukėjinek fiát, Bharatát. Ráma elfogadta az elüzetést, s Szítá annak ellenére, hogy luxuskörülményekhez volt szokva, tudomásul vette, hogy feleségként Rámával kell tartson a száműzetésbe.⁸ Így indultak el az erdőbe hárman: Ráma, Szítá és Ráma hú testvére, Laksman. Rávana már régen fente a fogát Szítára, s az időt elérkezettnek látta. Fondorlatos módon gyönyörű szarvassá változtatta a szörnyeteg nagybátyját, Mareechát-ezzel megbabonázva Szítát. Szítá elküldte Rámát, hogy fogja meg neki a szarvast. Rávana közben elcsalta Laksmant is, akire Ráma rábízta Szítát. Így Szítá egyedül maradt a kis kunyhójában. Ekkor Rávana egy bráhmin testét öltve kicsalta Szítát, s elrabolta őt. Elvitte Lankára, ahol megkezdődött Szítá egy éves fogsága, ami korántsem volt annyira borzasztó, mint a szabadulást követő időszak.

Rávana folyamatosan ajánlatokat tett Szítának, később fenyegette őt, de Szítá mindvégig megtartotta tisztségét, s a haláltól sem félve dacosan kosarazta ki a szörnyeteget. A raboskodást büntetésként fogta fel, melyet valószínűleg előző életében elkövetett bűne miatt érdemelt ki - így bele is nyugodott. Amikor Hanumán hadvezér Lanká szigetére jutott, megpróbálta Szítát kiszabadítani, de Szítá ezt nem engedte, mondván, hogy férjére, Rámára vár. Egy év leteltével Ráma a Hanumán nevezetű majomhadvezér segítségével kiszabadította Szítát. Szítá kiszabadulása után kezdődött el csak igazán az igazi megaláztatása és gyötrelme. Ráma az emberek gyanújától félve kétségbe vonta Szítá tisztaságát.⁹ Az emberek nem hittek Szítá tisztaságában, hisz egy másik férfi oltalma alatt, vele egy házban élt egy egész éven át.

⁷ Pollock, Sheldon: *Literary Cultures in History*. University of California Press, pp. 658-669.

Pollock, Sheldon I.: *The Rāmāyaṇa of Vālmīki: An Epic of Ancient India*. Princeton University Press, 1990.

⁸ Ghose, Sanujit: *Legend of Ram-Retold*. PublishAmerica, 2009.

⁹ Jaiswal, Suvira: „Historical Evolution of the Ram Legend”. *Social Scientist*, Vol. 21, No. 3/4 (Mar. - Apr., 1993), pp. 89-97.

Főhősünk, Ráma megkérte hát Szítát, hogy vesse magát alá az *Agniparikshának* (tűzpróba), melyből kiderül Szítá tisztasága. Szítá beleegyezett a próbába, s a máglyára lépve a tűz szétnyílt és Szítát nem fogadta be. Ezzel Szítá tisztasága bebizonyosodott. Miután Rámá száműzetésének 14. éve is eltelt, visszatért Szítával és Laksmannal az oldalán, hogy Ajódhjá trónját elfoglalja. A trónt elfoglalva ismét kételkedni kezdett - s úgy gondolta, hogy uralkodóként nem fogadhatja el felesége egy éven át tartó raboskodása után azt, hogy tiszta. Ezért száműzte őt az erdőbe egy remetéhez, Válmikihez. Szíta itt szülte meg Ráma két gyermekét, Lávát és Khusát. Amikor egyszer véletlenül összetalálkozott Ráma a két fiúval, rá kellett ébredjen, hogy ők a sajátjai, és meggyőzte Szítát, hogy menjen vele vissza a királyságába. Szítá a két fiút Rámára bízta, de ezt a szégyent már nem bírta elviselni. Megnyílt hát alatta a föld és Bhoomi Devi befogadta Szítát. Így ért véget Szíta megaláztatása és szenvedése.

10

A Mahábhárata főhősnője, Draupadí, a tűzből született. Földi apja Drupada volt. A pándavák öt fiának (Yudhistira, Bhíma, Arjuna, Nakula, Sahadeva) felesége volt. A kaurava Duryodhana is szemet vetett Draupadíra, de az kikoszarazta őt. Ez hát a kuruk és pándavák nemzetsége között zajló háború legnagyobb oka. A Rámájában olvasottakhoz hasonlóan, amikor Drupada elérkezettnek látta az időt, hogy lányának férjet találjon, *swayamvarát* hirdetett. A versenyben el kellett találni íjjal egy célpontot, melyet csak a víz tükreéből célozhattak meg. Arjuna lett a győztes. A pándava fiúk anyja, Kuntí felszólította Arjunát, hogy osztozzon tesvéreivel a nyereményen, így lett Draupadí öt férfi felesége. Mindez ajándék volt Draupadínak Sivától - hisz egy férfiban nem lehet meg mindaz, ami tökéletessé teszi, így őt is kapott, hogy kedvét lelje bennük. A pándavák Indraprastha palotájába telepedtek feleségükkel Draupadival, ahová egy napon meghívták vendégségbe Duryodhanát. A vak Dhriharastra fia, Duryodhana féltékeny volt unokatestvéreire, így nagybátyjával Shakunival kieszelték egy ördögi tervet, mely szerint tisztességtelen kockajátékkal elnyernek tőlük mindent, beleértve a királyságukat is. Elnyerték Yudhistirától a királyságát, testvéreit, saját magát és végül Draupadit is. Duryodhana a hajánál fogva berángatta Draupadit, aki csupán egy vékony köntöst viselt. Megalázta őt,

¹⁰ 2. kép Draupadí a kockajáték után: <http://www.asitis.com/gallery/plate6.html> Letöltés ideje: 2014.11.23., 12:30.

prostituálnak nevezte, amiért őt férje van, majd le akarta tépni ruháját. Draupadí tudta, hogy férjei nem tudnak segíteni neki, így elkezdett Krisnához imádkozni. Csoda történt, és a ruha hirtelen olyan sok rétegben takarta el Draupadí testét, hogy eltávolíthatatlan volt. Draupadí gyűlölettel volt telve, s rábeszélte Bhímát, hogy esküdjön meg, hogy megöli Duryodhanát a gaz tette miatt. Driharástra megijedt, s megpróbálta helyrehozni a dolgokat. Mindezek után Draupadí elérte nála, hogy szabadítsa fel őt férjét minden vagyonukkal együtt. Duryodhana Shakunival egy újabb tervet eszelt ki. Meghívták a pándavákat egy újabb kockajátékra, melynek vesztese 12+1 évre száműzetésbe kell vonuljon. A 14. évet Virata király szolgálatában kell töltse a vesztes névtelenségbe burkolózva. Yudhistira volt ismét a vesztes, így 4 fivérével és Draupadíval együtt száműzetésbe vonultak. Az erdőben meglátta Jayadratha (Duryodhana nővérének fia) Draupadit, s beleszeretett. Először szép szóval próbálta meggyőzni Draupadit, hogy hagyja ott semmirekellő férjeit, akik nem álltak ki mellette, de amikor látta, hogy semmire sem megy vele, elrabolta őt. Amikor az őt férj ráébredt, hogy mi történt, elindultak Draupadí keresésére. Nagy csatát vívtak Jayadrathával, aki alul maradt a pándavákkal szemben, így Draupadí megtette őt rabszolgává. Keechaka, Viratha király hadvezére is meglátta egy napon Draupadit, s egyből beleszeretett. Eleinte szépen kérte, hogy legyen a felesége, aztán erőszakosan zaklatni kezdte őt. A száműzetés egyik feltétele az volt, hogy anonimitásba kell burkolózzanak, ezért amikor Draupadí bíróságra ment az üggyel, nem tudta elárulni, hogy ki ő és kik a férjei. Yudhistira is részt vett a tárgyaláson, de nem védte meg feleségét. Keechaka ismét megalázta őt, belerúgott mindenki szeme láttára. Draupadí megesküdött rá, hogy a férjei ezért megölik. Csellel elcsalta őt egy találkára, ahol Bhíma várta Keechakát és megölte őt.¹¹

Draupadí nem a körülmények áldozata volt. Bár minden férfi tárgyként tekintett rá, amin kiélheti birtoklási vágyát, de Draupadí mindig visszavágott nekik. Gyenge nőként persze nem volt képes megakadályozni elrablását, de a férjein keresztül mindig elérte, amit akart. Mind az őt férj elfogadta őt, nem zavarta őket az sem, hogy osztozniuk kell rajta. Tisztelték őt, és bármit megtettek érte. Tisztaságát nem vonták kétségbe még azok után sem, hogy több ízben keveredett különböző szituációkba hódolóival. Ha kellett, öltek érte, ha kellett, háborúba vonultak. Semmi sem jelentett akadályt számukra. Draupadí igenis ura volt a helyzetnek, mindig megoldotta az éppen adódó problémát. Mondhatjuk azt is, hogy ő irányítja az egész történetet, és minden férfinál elérte, amit csak szeretett volna. Gyengeségének nyoma sincs,

¹¹ <http://www.dollsofindia.com/library/draupadi-sita/>, Letöltés ideje: 2014.10.03., 12:30

sőt határozottságával ő alakított minden történetet. Sivának köszönhetően még öt férj mellett is makulátlanul tiszta tudott maradni. Nem ő lett azért teremtvé, hogy öt férfit boldoggá tegyen és kiszolgáljon, hanem az öt férfi lett azért teremtvé, hogy Draupadit boldoggá tegyék, hogy ők öten megtestesítsék a tökéletest. Hiába volt az egyik király, a másik harcos, néha saját esetlenségüket kellett Draupadínak korrigálnia.

2.1 Mi a közös bennük?

Szítá és Draupadí közt hatalmas különbségek vannak. Draupadí temperamentumos, céltudatos, agresszív nő volt, míg Szítá hosszantűrő, állhatatos. Egy bizonyos: mindkét főhősnő háborút tudott okozni.

Draupadí tűzből, Szítá pedig a földanyából született meg, így mindketten istenek. Mindkettőjüket király fogadta be, s mikor a megfelelő korba léptek, *swayamvara* során választhattak maguknak férjet. Draupadí mind a kockajátékig egy tradicionális hindu nőalaknak látszik. A Mahábhárata azt írja róla, hogy páratlanul gyönyörű volt, hosszú, fekete haja volt, dereka akár egy áldozati oltár, teste, mint egy lótusz, stb. A házasság után is imádta férjeit, azt olvashatjuk, hogy a lábuknál aludt - tehát nem volt különb egyik hindu hősnőtől sem. A kockajáték alatt azonban kibontakozik Draupadí igazi énje. Amikor elnyeri öt férjétől Duryodhana, és bevonszolják az éppen menstruáló Draupadit a terembe, hihetetlenül megalázottnak érzi magát. (A védikus hagyományok szerint a menstruáló nő tisztátalan, nem alkalmas arra, hogy férjével egy szobában tartózkodjon, hogy a ház népével egyen vagy, hogy bárkivel érintkezzen.)¹² Az a tudat, hogy férjei nem oltalmazzák őt, dühbe gurítja. Miután a ruhájától is meg akarják fosztani, Draupadí dühében kifakad, s a királyt kérdőre vonja, hogy feleség lévén tán szolga-e? Hogy hogy lehet őt úgy elnyerni, mintha férjei tulajdona lenne? A kérdésre válaszul a király megengedi Draupadínak, hogy legyen felé 3 kívánsága, melyekből Draupadí csak kettőt használ el. Neki köszönhetik férjei a szabadságukat. Draupadit férjei alázták meg, de Draupadí mégsem bosszulta meg. Krisna kérdőre is vonja ezért Draupadit, hogy ezek után még mindig hogyan teheti boldoggá férjeit? Draupadí erre azt feleli, hogy ő a tökéletes feleség, mert sosem arrogáns vagy követelőző, csupán szolgálja férjeit. Draupadí agresszív természete folyamatos csalódottsággal társul férjei irányában, melynek hangot is ad. Az öt férj legidősebbike Yudhisthira mindent a *dharmának* megfelelően akar csinálni - ahogy a társadalom elvárja. A legfiatalabb fiútestvért,

¹² Klostermaier, Klaus: *Bevezetés a hinduizmusba*, Akkord Kiadó, 2001

Bhímát a szerelem hajtja, tehát ő nem foglalkozik azzal, hogy felborítja a társadalmi szabályokat, és a középső fiú, Arjuna a két véglet között vergődik. Draupadí tehát elszakítja egymástól a tesvéreket. Yudhistira eljátsza őt kétszer is, megaláztatását képes végignézni, amikor zaklatják Draupadit az anonimitás miatt, s mikor szeme előtt akarják megerőszakolni feleségét Virata palotájában, akkor sem tud cselekedni. Draupadíban ez töménytelen indulatot szabadít fel, s bosszúból Bhímával megöleti az összes zaklatóját. Ezért különbözik hát Draupadí az összes hindu tradicionális női alaktól.

Szítá alakjáról nem ír túl sokat a Rámájana, az eposz először az esküvő után dicsőíti őt az odaadásáért férje iránt s szerelméért. Nem írja le, hogy hogy néz ki, milyen tulajdonságai vannak. Amikor Rámát száműzi apja 14 évre, Szítát hátra akarja hagyni Ajódhában, ami Szítá számára felfoghatatlan. Hogy is maradhatna védelmező nélkül egyedül?

Könyörögni kell az őt semmibe vevő Rámának, hogy vigye magával a száműzetésbe. Ennél a résznél kapunk vajmi ízelítőt Szítá személyiségéből, először tesz valamit. Ezután van egy meghatározó epizód a történetben: Szítá beszélgetése egy bölcs feleségével, Anasúyával. Anaszúja elmondja Szítának, hogy milyen egy jó feleség, sőt egy olyan dharmikus nő, aki a társadalom által elfogadott. Szítá passzivitása itt is érzékelhető. Minden szót elfogad. Szítá következő nagy szerepe már az erdőben van, amikor megtekinti a csalinak szánt szarvast. Ekkor a történetben már másodszor fenyegetőzik azzal, hogy öngyilkos lesz, ha nem kapja azt meg (először akkor fenyegetőzött azzal, hogy mérget iszik, amikor Ráma nem akarta magával vinni őt a száműzetésébe). Ebből ismét kitűnik a gyengesége. Amikor egyedül marad a kunyhóban, Rávana remeteruhát öltve bráhmanaként jelenik meg. Szítát félelem uralja, de ismét a társadalmi konvencióknak engedelmeskedve (és félve a bráhmana átkától) kedveskedik a bráhmanának. Amikor Rávana elrabolja, Szítá csak szitkozódni tud - míg Draupadí elrablása alatt arról olvashatunk, hogy hogyan lökte és ütötte támadóját. Szítá ehhez túl gyengének érezte magát. Szítá rabsága idején bár mindig elutasította Rávanát, amikor az egy év végéhez közeledett, birtokba vette őt a kétségbeesés. Elkezdett azon gondolkodni, hogy vajon hol késlekedik Ráma, mikor szabadítja már ki - aztán hirtelen elvetette ezt a gondolatot, és eszébe jutott, hogy biztosan előző életében elkövetett bűne miatt jár neki ez a büntetés. Amikor végre Ráma kiszabadította Szítát, a fejéhez vágta, hogy ezt csak büszkeségből tette. Szítá a szavaktól megtörve, úgy döntött, máglyára veti magát, de Agni tisztának találta, s nem égette meg. Ekkor Ráma visszahívta őt a királyságába mondván, hogy nem neki kellett a bizonyíték, hanem a városlakóknak, hisz ő nem kételkedett felesége tisztaságában.

Ráma szenvedett attól, hogy még mindig apjáról pletykálnak, hogy hogy tudta felesége irányítani őt, és attól, hogy vajon Szítá tényleg tiszta-e, ezért száműzte őt ismét. Szítá mindvégig hűséges maradt, sosem vált dühössé sem a férjére, sem a társadalomra. Szótlanul tűrt. Szítá megfelel az erkölcsi elvárásoknak, úgy viselkedik végig, ahogy azt a társadalom elvárja minden nőtől. Szítá két elutasítás után, mikor Ráma visszahívta fiaival a királyságába, szégyenérzete miatt passzív-agresszív módon véget vetett saját szenvedéseinek és üzent Rámának - visszamegy a földanyához. Ez is azt bizonyítja, hogy Szítá Draupadíval szemben mennyire erőtlén volt. Még utolsó cselekedete is egy rituális öngyilkosság volt. Ez volt az első eset, hogy bosszút állt. Egy olyan mazohista tett volt, melyet magán követett el az agresszora felé irányítva.

Draupadí és Szítá mindketten áldozatok voltak, számtalan szexuális bántalmazás áldozatává váltak, férjükkal viselték a száműzetést, s elviselték férjeik által ejtett sebeiket, de azt elmondhatjuk, hogy míg Szítá néma áldozata volt az eseményeknek, Draupadí kezébe vette a sorsát, s nem fogadta el azt, hogy feleségként rabszolgává kell váljon. A bántalmazóit kiirtatta, mindenkin bosszút állt, s korántsem nevezhetjük őt passzív figurának. Mindemellett olyan feleség tudott maradni, akit nem csak férjei, de a társadalom is elfogadott. Szítá annyira igyekezett tökéletes lenni, s eleget tenni a *dharmájának*, hogy megnyomorította életét. Azzal, hogy egyszer sem állt ki magáért, egyetlen önálló gondolata vagy tette sem volt, teljesen predesztinálta a sorsát. Olyan gyermekes vágyával, mint a szarvas megkaparintása, sosem tudott tiszteletet kivívni sem férjétől, sem a sógorától, Laksmantól. Gyerekes erőszakosságával sosem ért el semmit. Amíg Szítá végigszenvedte az életét, Draupadí meglátta az élet gyönyöreit, megpróbált boldog lenni, és férjeit is boldoggá tenni.

Mindkettőjükben dolgozott az agresszió, csak másféleképpen tört felszínre. Szítá a passzív szenvedő, Draupadí pedig az aktív küzdő. Draupadí haragja legidősebb férje, Yudhistira iránt gyakran felszínre tört - bár tetlegességig nem fajult, sosem rejtette véka alá érzelmeit. Szítá alakja testesíti meg azt a nőt, akit a társadalom nem csak mint feleséget, hanem mint nőt is elfogad. Nők és férfiak egyaránt csodálják Szítá természetét még modern korunkban is, és állítják őt példaképként.¹³

Az összehasonlításban tehát tisztán látni a két hősnő közti különbséget, mely

¹³ Richman, Paula: *Many Rāmāyaṇas: The Diversity of a Narrative Tradition in South Asia*. University of California Press, 1991, pp. 52-55.

természetükben rejlik. Nem mondhatjuk Draupadíról sem, hogy romlott lett volna, nem ítéldhetjük el tetteit. Akár ő is lehetne az, akit tökéletes feleségként vagy nőként emlegetünk - de ezzel megnehezítettük volna a hierarchikus társadalom ilyenfokú berendezkedésének kialakulását.¹⁴

Élettörténeti mozzanatok	Szítá	Draupadí
születés	Bhoomi devitől (Földanya) született	Agnitól (Tűz istennője) született
melyik istennő megtestesítői?	Laksmí istennő avatárja	Srí vagy Krisna Draupadí
örökbefogadás után	királylány	királylány
esküvő	<i>swayamvara</i>	<i>swayamvara</i>
fő konfliktus	száműzetés	száműzetés
megaláztatás	saját férje, Ráma megalázza - nem akarja magával vinni	férjei megalázzák, nem védik meg- Duryodhana meg akarja szégyeníteni, de nem sikerül
kívánság	kívánság: egy gyönyörű szarvas	kívánság: férjei szabadsága és vagyonuk
elrablás	elrablás, de Szítá csak verbálisan védekezik	elrablás, de Draupadí összes erejét összeszedve küzd

¹⁴ Baktay Ervin: *Rámájana és Mahábhárata*, Európa könyvkiadó, 1970, Budapest

mi az elrablása következménye?	egy éven át dacos fogoly	férjei gyorsan megtalálják- bosszút áll az elrablón
hogyan reagál a megaláztatásra?	öngyilkossággal fenyegetőzik	megöleti összes ellenségét
milyen mint feleség?	Ráma kívánságainak eleget tesz	férjeit irányítja, ha kell, egymás ellen uszítja őket (Yudhisthira-Bhíma)
hogyan vet véget a sorscsapásoknak?	rituális öngyilkosság	ellenségek kiirtása, háború kirobbantása
mi befolyásolja férje cselekedeteit?	férje a társadalom elvárásainak tesz eleget	férjei megoszlanak: <i>dharma</i> versus szerelem (Yudhisthira versus Bhíma)
a hősnő besorolása	<i>dharmikus</i> női alak	társadalom által elítélt

1. táblázat

3. Szítá a törvények fényében

Dolgozatom eme részében szeretnék rámutatni arra, hogy Szítá mennyire valóságos nő is volt, hogy mennyire volt *dharmikus* (dharmákat, azaz törvényeket követő) nő és azokra a törvényekre, melyek még a mai napig befolyásolják az indiai nők életét.

A Rámájában sikerült egy olyan nőt ábrázolnia az írónak, aki megtestesíti mindazt, amit a *dharma* előír. Hogy ezt bebizonyítsam, magából a Manu *dharma* cikkelyeiből fogok pár mérvadót lefordítani szanszkritről magyarra. Manu a 9. könyvében foglalkozik a férfi és nő jogaival, kötelességeivel. Claude Levi-Strauss *Strukturális antropológia* című könyvében a mítoszok társadalmi funkcióját elemzi, valamint egy mélystruktúrát feltételez a mese felszíni

(közvetlen) jelentésén túl. A mítoszok szerinte spekulatívák és probléma centrikusak, vagyis valós társadalmi problémákra adnak (valamilyen) választ. A Rámájana valószínűség szerint egy már akkor is aktuális társadalmi problémával foglalkozik Szítán keresztül.

A Manu-szmriti “(szanszkrit: „Manu hagyománya”), Indiában a hindu jogi kódexek (Dharma-sásztrák) közül hagyományosan a legmértékadóbbnak tekintett mű. A Manu-szmriti a mű népszerű neve; hivatalosan Mánava-dharma-sásztraként ismert. A törvénykönyvet a legendás első embernek és törvényhozónak, Manunak tulajdonítják. Jelenlegi formájában a Kr. e. I. századból származik. A Manu-szmriti a hindu ember számára előírja a dharmáját - azokat a kötelezettségeket, amelyek egyrészt a négy társadalmi osztály (varna) egyikének a tagjaként, másrészt a négy életszakasz (ásrama) valamelyikének a részeseként hárulnak rá. 12 fejezete párversekből épül fel; összesen 2694 párverset tartalmaz. Foglalkozik kozmogóniával, a dharma definíciójával, a megszentelő szertartásokkal (szamszkára), a beavatással (upanajana), a Védák tanulmányozásával, a házassággal, a vendéglátással, a halotti szertartással, az étrendi korlátozásokkal, a rituális tisztátalansággal és a megtisztulás módjaival, a nő és a feleség magatartásával, valamint a királyokra vonatkozó törvényekkel. Az utóbbi jogi természetű kérdések fejtegetéséhez vezet 18 alfejezetre osztva. Ezután a szöveg visszatér a vallási témákhoz: az adományok, a jóvátételi rítusok, a karma-tan, a lélek és a pokol kérdéséhez. A szöveg nem tesz kategorikusan különbséget a vallási törvények és gyakorlat, ill. a világi törvények között. A mű felmérhetetlen hatást gyakorolt, és a kaszthindunak gyakorlati erkölcsi rendszert adott.”¹⁵

Mind éjjel, mind nappal a nő férje alárendeltje. – írja Manu a IX. könyv 2. paragrafusában, majd így folytatja: Apja óvja meg gyermekkorában, fiatalkorában férje, s öregkorában fiai, a nő szabadságra sosem alkalmas. (IX.3.)

Szítá esetében ezek a törvények elmondhatjuk, hogy megvalósultak a gyakorlatban is. Szítát *swayamvarája* után Ráma vette magához, ám Ráma erkölcei itt megkérdőjelezhetőek. A száműzetésbe csak Szítá könyörgésére akarta magával vinni feleségét. Szítá itt öngyilkossággal fenyegetőzött, hisz ha feleségként visszamegy szüleihez, ki fogja őt védelmezni? A Manu törvénykönyvében leírtak alapján is láthatjuk, hogy a házasság után a feleség apja védelmére már nem jogosult.

¹⁵ Terebess Ázsia Lexikon <http://terebeess.hu/keletkultinfo/lexikon/manu.html> Letöltés ideje: 2014. 10. 10.

A nőt különösen kell védeni a gonosztól, hisz ha nincs jól őrizve, mindkét családnak fájdalmat fog okozni. (IX.5.)

Szítá Rávana általi elrablásakor Ráma éppen a szarvast kergette, tehát a feleségét nem védelmezte. Ráma feleségének elrablása után csupán a törvény miatt szabadította ki Szítát, akit tisztátalannak talált raboskodása után - s ez vezetett Szítá megtagadásához és öngyilkosságához.

A férj méltó arra, hogy feleségével megossza vagyonát és kiadásait, hogy kötelezze őt arra, hogy mindent tisztán tartson, vallásos kötelezettségei betöltésére, étke elkészítésére és a ház tisztántartására. (IX.11.)

A száműzetés alatt Szítá gondját viselte férjének, s férje testvérének, Laksmannak is.

A nő romlásának 6 fő okozója: az alkoholfogyasztás, bűnözőkkel való lepaktálás, férjtől való elválás, a feleség elkóborlása, alvás (nappal), egy másik férfi házában való tartózkodás. (IX.13.)

Szítá naivitása miatt került Rávana karmai közé, de ettől függetlenül a társadalom megpecsételte őt, tisztátalannak vélte az egy éven át tartó raboskodása miatt.

IX.2.-IX.22. paragrafuson keresztül azt tárgyalja Manu, hogy a Teremtő a nőt olyan természetűnek teremtette, aki könnyen elcsábítható, pénz és élvhajász, férjével rútol elbánik, ha akad erre alkalma. Ezt Manu szerint egy módon lehet kivédeni: ha a férj megfelelő módon védi feleségét - annak ellenére, hogy ez szinte lehetetlen, ha a nő romlott. Manu megtiltja, hogy a nők bármilyen rituális cselekedetet végrehajtsanak, hogy a védákat felolvassák - bűnösségükből eredően erre nem méltóak. Ezekből a paragrafusokból is kitűnik, hogy mekkora szerepet tulajdonítanak a férfinak a kultúrában, s hogy a nőt szinte tárgyként kezelik.

Manu IX.21. versében ezt írja: Ha a nőnek olyan gondolata támad, mellyel bántaná férjét, sakál méhében szülessen újjá és betegségek gyötörjék.

Szítának egyszer támad kételye, s kezdi Rámát hibáztatni, amiért nem megy el érte, s szabadítja őt ki. Ahogy ilyen rosszindulatú gondolatai támadnak férje iránt, elveti őket. Magát kezdi hibáztatni. Arra gondol, hogy mégis saját hibájából került ebbe a helyzetbe - biztos

előző életében követett el valamilyen bűnt. Amikor Ráma kétszer is megkérdőjelezi Szítá tisztaságát, ő akkor sem lázad fel, s bántja férjét, helyette eleget tesz kérésének. Először tűzbe veti magát, másodszor pedig inkább átadja magát *Bhoomi devinek*, hogy lezáruljon a konfliktus.

Az, aki megfékezi gonosz gondolatait, beszédét, cselekedeteit, aki ura felé a kötelességeit nem mulasztja el megtenni, a mennyországban lakhat vele, és azt hűségeseznek és erényeseknek nevezik itt a Földön. (IX.29.)¹⁶

Ebben a paragrafusban tisztán megfogalmazódik a dharmikus feleség irányába támasztott valamennyi elvárás. Szítá tökéletesen megfelel ezeknek az elvárásoknak, mivel sem gondolataival, sem tetteivel nem tett *dharmája* ellen.

A törvények fényében is láthatjuk, hogy Szítá feleségként eleget tett dharmájának. Olyan feleség volt, aki a törvényeket betartva követte férjét társként egy rossz szó nélkül.

4. Bollywood

Dolgozatom következő részében ismertetni szeretném Bollywood jelentését és fejlődését, s a bollywoodi filmek szerepét a hétköznapiakban.

Maga a kifejezés két szó kombinációjából áll: Bombay és Hollywood. Azokra a hindi nyelvű filmekre utal, melyeket a filmgyártás központjában, Bombayben hoztak létre. (Bombay mai neve Mumbai, 1995-ben nevezték át a nemzeti mozgalom elvei alapján). A Bollywood kifejezés a filmgyártás azon szakszava, melyet már az Oxford English Dictionary szavai közt is megtalálunk egy bő magyarázattal. Bollywood nem a kizárólagos és egyetlen indiai központja a filmforgatásnak, ám ez az a hely, ahol évente 800-1000 filmet is leforgatnak hindi nyelven. Természetesen ebben még nincs benne a több száz tamil és telugu nyelvű indiai film. Bollywood üzleti megfontolásból hindi nyelvű filmeket gyárt csak, hiszen Indiában több mint 200 nyelv van (államonként, sőt kasztonként változó), s talán a hindi nyelv a legismertebb. A posztkoloniális Bollywood számára az a szempont sem elhanyagolható, hogy a diaszpórákban élő indiai közösségekhez is el akarják juttatni a filmeket. (Szingapur, USA, Egyesült Királyság, Ausztrália, stb.). Ez utóbbinak köszönhetően manapság tömegével jelennek meg

¹⁶ A törvények forrása: JHA, GANGANATH: *Manusmṛiti with the Manubhāṣya of Medhātithi*, volume 7, Motilal Banarsidass Publishers Private Limited, Delhi, 1999

azok a bollywoodi filmek, melyeket ezeken a helyeken forgatnak, hogy közelebb hozzák azt mind a diaszpórában élő indiaiakhoz, mind a nem indiai nézőkhöz. A filmek cselekményei is ez utóbbi miatt vannak változásban - hogy ne csak az indiai társadalomban élők problémáit vigyék vászonra, hanem a diaszpórában élőkét is. A mai globalizált világban a bollywoodi filmek eljutnak a világ minden szegletére, s rengeteg rajongóra tesznek szert világszerte.

Tehát Bollywood egyszerre jelenti a film gyártásának helyszínét, a nyelvét és mindemellett a stílusát is (zenés, táncos, romantikus film - olykor giccses).

India függetlenedése után a bollywood filmeket négy korszakra lehet bontani:

1. Az 1950-es évektől: nemzet ideájának megteremtése. Ekkor a filmgyártásba az állam is bekapcsolódik. Néha hamisan, nem realista módon mutatja be a faluból városba költözők éhezését és sanyarú helyzetét.
2. Az 1960-as évek: nemzetépítés korszaka. Egy nemzeti közönséget próbál kialakítani Bollywood. Ontja azokat a filmeket, melyek a korabeli nemzetközi filmekhez hasonlítanak. Rengeteg tánc és zene szerepel a filmekben - a zene nem autentikus indiai, hanem gyakran nyugati hangszerek szólalnak meg. Létrejön a *masala* stílus (közönségfilm), mely az érzelmekre alapoz. A mélyenszálló filozófiai gondolatok helyett fantáziával, tánccal és zenével hat a nézőre. Ezekkel a dal- és táncbetétekkel is azt próbálják elérni, hogy az élménynek köszönhetően, melyet a tánc és az ének együtt szolgáltat a néző számára, a filmeket többször nézhetővé tegye. A film a populáris kultúra részévé válik a táncnak és a zenének köszönhetően. Ezek a filmek a hollywoodi filmek teljes ellentétei.
3. Az 1970-es évektől 1990-ig: szimbólumok kölcsönzése az amerikai filmekből. A globalizációnak köszönhetően megjelennek a videokölcsönzők és ez által az amerikai, európai filmek is, melyek fenyegetik az indiai mozikat is. Ennek hatására bollywoodban is új műfajok alakulnak ki, motívumokat, sőt témákat kölcsönöznek főleg az amerikai filmekből. A 90-es évektől a bollywoodi filmek is meghódítják a világot. Ettől kezdve külföld az elsődleges bevételi forrás. A bollywoodi filmekből eltűnik teljes mértékben a politika és a szociális problémák. Elkezd a jöletti társadalom fiatal szerelemespárjait megfilmesíteni, akik nem láznak a szülők ellen, s ha kell szerelmüket is feláldozzák a családi béke érdekében. (az eddigi filmekben előfordult, hogy a szerelmesek lázadtak, elszöktek szüleik előtt). Elkezdik az indiai

értéket, a szítái nőt közvetíteni az egész világ felé, aki már teljesen tökéletes prototípus. A filmek egyik fő jelenete az esküvő, melynek mozzanatairól akár hosszas órák is szólnak a filmekben, vagy egymást követik az esküvői ceremóniák.¹⁷

4. Az 1990-es évektől: mégjobban kiéleződik a tradicionális hindu és a nyugatias gondolkodású vamp közti különbség.

A hindí nyelvű filmeket az amerikai filmek nem tudták háttérbe szorítani Indiában. A mai napig szinte alig játszanak amerikai filmeket az indiai mozikban. A havonta majdnem száz előállított filmből jut bőven a mozikba. Egy tanulmány szerint az 1990-es években naponta 10-15 millió mozijegyet adtak el annak ellenére, hogy nem mindenki anyanyelve hindí. Indiában a film nemzetformáló erejű. Az indiai filmipar fantasztikusan elégíti ki a nézők elvárásait, hisz a már előbb említett *masala* filmekben mindenféle stílus megtalálható: a komédiától a krimiken keresztül a tragédiáig, mindez egy romantikus filmben. A film sikerességét az dönti el, hogy mennyire fülbemászóak a benne elhangzó zenei darabok, és milyen mozdulatokkal táncolják el a sztárok. Persze az sem mellékes, hogy a film már-már szuperhőssé avanszált férfi főszereplője már hány filmben szerepelt. Hisz a főhősök társaiként szereplő általában áldozati szerepet játszó gyenge nők alakítói folyton változtatják egymást. Ennek köszönhetően az általában befutott férfi főhős a nála akár 20-30 évvel fiatalabb friss szépséggel játssza a főszerepet. Ilyen kultikus sztárok például Amitah Bacchan, Shah Rukh Khan vagy Salman Khan. A mozibajárás élménnyé emelése érdekében a bollywoodi filmek marketingjének részeként a filmek alatt pincérek járkálnak a mozikban ételt, italt felszolgálva. A film nemzetformáló hatásának jele az is, hogy minden mozifilm előtt felzendül az indiai himnusz. A gyakran 3-4 órás filmek közepén van egy kb. félórás szünet, hogy a nézők nyugodtan tudjanak enni-inni és járni egyet - ezzel még a gyerekek számára is lehetővé téve a moziba járást. A mozizás Indiában egy közösségformáló cselekvés, melyre az egész család s az összes barát hivatalos. A filmek énekes-táncos betéteit a közönség gyakran végigtapsolja vagy dúdolja, tehát aktív részese az élménynek.

Tehát az indiai néző attitűdje nem hasonlítható más kultúrák nézőiéhez. Aktív részvételével egészen egyedivé teszi az élménybefogadás módját. A mozizás pedig az indiai hétköznapiak

¹⁷ Vincze Teréz: *Felfedezőút a filmvilág szubkontinensén, Bevezetés Bollywood történetébe és formáiban*, Metropolis, Bollywood 2007/1

teljes és elengedhetetlen része, mely hosszú múltra tekint vissza.¹⁸

4.1 Nyugati és tradicionális nők a bollywoodi filmekben

Az 1990-es években hatalmas fordulat áll be a nők ábrázolásában. Mindeddig egy eszményi szítái nőt közvetítettek a filmek, ám most kétfajta hősnő jelenik meg a bollywoodi filmekben: a pozitív, tradicionalitást képviselő szítái nő és a negatív, nyugatias eszméket hirdető. Mindez azért történik, hogy két különböző női alakon keresztül eszményítse azt, ami hindu, indiai, tehát tradicionális, és megvetést váltson ki a romlott, nyugatias nők iránt - ezzel természetesen az utóbbi iránti irigységet is megszüntetve. A szítái nő folyamatosan sajátjaitól elszenvedett csapások által válik szinte szentté a filmekben - mindig egy felsőbb cél érdekében szenved. Ezekben a filmekben eszményítik a patriarchális családi képet. Még a nyugatias ruhát öltő, esetleg diaszpórában élő nők is mind önként szenvednek a magasztos célért. Ők azok a szítái nők, akik szenvedésükért a végén jutalmat érdemelnek és tiszteletet, nem a nyugatias főhősnők - sugallják az indiai filmek napjainkig.¹⁹

A következőkben 3 különböző filmtörténeti korszakból kiválasztott film főhősnőit fogom elemezni, és személyiségüket Szítáéval összevetni, ezzel vizsgálva hipotézisemet, mely szerint a mai napig Szítáról mintázzák a főhősnőket. A filmeket természetesen népszerűségük miatt választottam ki, mind a 4 film hatalmas sikert aratott nem csak Indiában, hanem külföldön is - és zenei elemeiknek köszönhetően többször nézhető filmekké is váltak. A modern korból (1990-től napjainkig) 2 filmet is választottam, az egyiket 2001-ben forgatták, a másikat pedig 2012-ben. Ezt azért érzem szükségesnek, mert a 2010-es évektől a hősnők reprezentációja még inkább megváltozott. Az eszményi nő, feleség már felvesz néhány nyugatias vonást is: megbocsátható, ha néha farmerba bújik és olykor-olykor hibát is elkövet, de ettől még szítái nőnek nevezhető.²⁰ A filmelemzéseket a megszokottól eltérően (Stokes, Grispu), saját magam által felállított séma szerint fogom elkészíteni. A már első részben Szítá és Draupadí összehasonlításakor alkalmazott táblázatot fogom a filmelemzésekben is használni. Véleményem szerint ezzel nagyon hatásosan lehet a hősnőket Szítával összevetni.

¹⁸ Srinivas, Lakshmi: *Az aktív közönség, Nézőség, társadalmi kapcsolatok és filmélmény Indiában*, Metroplis, Bollywood, 2007/1

¹⁹ Gangoli, Geetanjali: *Szexualitás, érzékiség és összetartozás, Az angloindiai és a nyugati nő reprezentációja a hindi filmekben*, Metroplis, Bollywood, 2007/1

²⁰ <http://www.shareyouressays.com/130262/essay-on-tragedy-of-indian-women-in-hindi>, Letöltés ideje: 2014.11.11., 16:00

4.2 Mother India

Az első film, melynek hősnőjét elemzeni szeretném Szítán keresztül nem más, mint az 1957-ben forgatott nagysikerű Mother India. Ez a film kora legnagyobb anyagi befektetése

volt, és ugyanakkor az évtized kasszasikere is.

²¹A független India mitikus női alakját ünnepli, a tökéletes anyát és feleséget. A film kezdeti jelenete egy esküvő. Radhát adják Shamuhoz. Radha megérkezik férje lakásába feldíszítve. A férfi is az új anyós azonnal munkára fogják az ifjú feleséget. A fiú és anyja nagy kölcsönt vettek fel a falu

uzsorásától, amit vissza kell fizetni. Itt nem leányálom az élet - a feleség kötelessége, hogy megszakadjon a munkába, s esténként a férje kedvét lelje benne. Radha 3 gyermeket szül a hatalmas nyomorba, melyet az adóság okozott. Nem csak rengeteg a feladat, amit Radhának el kell látnia, de férje nem restelli ütni is. A gyermekeknek már szinte nincs mit enniük, ezért Radha eladja az esküvői ékszereit. Egy napon miközben a földeken dolgozik Shamu és Radha, a férfi kezére ráesik egy hatalmas kő, s elveszti mindkét kezét. Itt válik az élet még nyomorúságosabbá. Radha két ember helyett dolgozik, s nem csak 3 gyermekét, hanem férjét is ellátja. A férfi egy éjszaka felkel, és önző módon elszökik a nyomorból. Radhát egymás után érik a sorscsapások. Miután anyósa is meghal, az uzsorás felajánlja, hogy elveszi feleségül, s akkor majd szép élete lesz neki és gyermekeinek is. Radha még mindig férjére vár, még a *mangalsutrát* (nyaklánc, a házasságot szimbolizálja) se vette le a nyakából, titkon visszavárja férjét. Mikor a falut elárasztja az árvíz, az uzsorás ismét bepróbálkozik Radhánál. Itt már egy agresszívabb, erőszakosabb férfiként lép fel. Radha mégis megmenekül valahogy. Egy gyermekét elveszíti az árvízben, s a maradék kettővel újjáépíti kunyhóját és műveli a földet. A két fiú mikor felcseperedik, Ramu megnősül, Bhirju viszont a falu gonosztevője

²¹ 3. kép Radha gyermekeivel:

<http://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Bollywood/MotherIndia?from=Main.MotherIndia> Letöltés ideje: 2014.11.23., 12:35

lesz. Zaklatja a falu fiatal lányait, ékszereket lop és fegyvert. Hatalmas fájdalma ez az anyának. Egy napon fegyvert lop, hogy megölhesse az uzsorást, de az anyja az útjába áll. Ekkor Birju megveri saját anyját, Radhát. Birjuból igazi bandita válik, amikor a faluból száműzik gáztettei miatt. Az anyja ekkor könyörög a falulakóknak, hogy maradhasson, de azok nem szánják meg a sokat szenvedett anyát. Bhirju egy napon visszatér, hogy megölje az uzsorást, de az uzsorás védelmezői meglövik. Sebesülten menekül a falu haragja elől a szénakazalok közé. A falulakók meggyújtják az összes szénakazalt, s Bhirju csak anyja segítségével menekül ki. Anyját az erdőben hagyva elfut, hogy bandita lehessen. A későbbiekben azon a napon érkezik vissza a faluba, amikor az uzsorás lányának esküvője van. Betört az uzsorás házába, s megöli őt majd elrabolja az uzsorás lányát. Ezt látva Bhirja anyja, Radha előveszi a puskát, amit fia korábban lopott, s lelövi őt vele. Ezzel a tettel magát is örökre boldogtalanná téve.

A főhősnő, Radha egy igazi tökéletes nő. Az esküvője után minden erejét összeszedve küzd férje mellett, hogy az adósságát vissza tudják fizetni. Eltűri anyósa és férje basáskodását, bántalmazásait. Aláveti magát férje akaratának. Nappal dolgozik, éjjel pedig míg férje el nem alszik, a lábát masszírozza. Sose hallani tőle panaszt, sose látni rajta, hogy mennyire megviselt – a férjével ellentétben, aki folyamatosan kimerült és boldogtalan. A gyermekek születése után megvonja magától még az ételt is, hogy férje és gyermekei ne haljanak éhen. Önfeláldozó és mind feleségként, mind anyaként tökéletesen helytáll. Mikor férje megveri, akkor is megsajnálja őt, s hogy fájdalmát kissé orvosolja, neki adja összes ékszerét. Amikor önző módon elhagyja családját a férfit, Radha válik a családfővé. Gondoskodik gyermekeiről, akárcsak Szítá, miután Ráma száműzi őt két fiával együtt. Radha remekül helytáll egyedülálló anyaként is. Az uzsorás folyton ostromolja őt házassági ajánlatával, ami végül tetlegességig is fajul. Ebben a jelenetben viszont Radha úgy küzd, mint Draupadí. A későbbiekben számtalan sérelem éri fiától, Bhirjutól. A fiú megalázza őt, nem hallgat rá, hatalmas fájdalmat okoz neki. Radha teljesen tehetetlen, még leggyalázatosabb tetteit látva is mellette áll. Miután Bhirju megveri anyját, Radha akkor sem fordul tőle el, sőt megmenti életét a falu lakóitól. A folyamatos sérelmek, amik fia miatt érik nem csak őt, hanem a falu lakóit is, arra készítetik, hogy valahogy véget vessen ennek. A fiú megöli az uzsorást az anyja iránt elkövetett vétségek miatt, ám mivel Radha nem bosszúéhes, mint Draupadí, ez borzasztóan elkészeríti. Radha csak anyaként erős, csak értük tesz meg mindent, amit tud. Magáért nem áll ki soha - engedi, hogy hol férje, hol fia alázza meg. Amikor látja fiát lovon vágatni az elrabolt menyasszonnyal, keserűségében lelövi őt, így véget vetve a szenvedésének. Mindezt a társadalom, a *dharma*

miatt teszi, de magát talán örökké boldogtalanná teszi. Ezzel a tettel a falu “anyjává” válik. A falu saját anyjaként kezdi tisztelni, tökéletesnek látják őt, hisz ő az, aki megszüntette a törvényteleniséget a faluban és megmutatta milyen egy igazi *dharmikus* nő.²²

A táblázatban egymás mellé helyeztem Szítá és Radha élettörténeti mozzanatait. Kitűnik a két hősnő közti párhuzam. Radha Szítához hasonlatosan nem csak *dharmikus* feleség, hanem anya is. Az esküvő után követi férjét a sanyarú életébe, mely a száműzetéshez hasonlatos. Innentől inkább rab, mint feleség. Szörnyű megaláztatásokat kell elszenvednie férjétől. Amikor férje elmegy, a zaklatója is mégbátrabban zaklatja. Nem védi őt meg senki. Bár a könnyű út az lenne, ha hozzámenne a gazdag uzsoráshoz, de Radha végig férjére vár, hogy az visszatérjen. Ezt is Szítá erdőben eltöltött száműzetéséhez lehetne hasonlítani. Radha nem szűnik meg tökéletes feleség lenni, még férje távollétében sem. Még amikor éheznek, sem támad férje iránt gonosz gondolata. Szítához hasonlóan fel tudja gyermekeit egyedül is nevelni. Radha nagyon erős abban a szerepben, ami rá lett osztva. Mint feleség és mint anya is *dharmikus*. A sorscsapásait is passzív agresszív módon oldja meg. A *dharma* védelmében saját fiát megöli, ezzel saját szerepén felülemelkedve, s az egész falu istenített anyjává válva.

Élettörténeti mozzanatok	Szítá	Radha
esküvő	<i>swayamvara</i> – amelyet apja rendezett	előre elrendezett házasság
száműzetés	férjével önként vonul száműzetésbe	férje mellett szinte rabként dolgozik az adósság visszafizetése érdekében

²² <http://www.ukessays.com/essays/film-studies/women-in-bollywood-movies-film-studies-essay.php>,
Letöltés Ideje: 2014.09.21.13:00.

megaláztatás	férje, Ráma nem akarja magával vinni a száműzetésbe	férje elhagyja, amikor úgy érzi, hogy semmi haszon nincs belőle
megaláztatás következménye	kitartó, ráveszi férjét, hogy vele tarthasson	kitartó, egyedülálló anyaként neveli 3 fiát
elrablás- sérelem	az erdőben száműzetése alatt, mivel egy gyenge nő, nem védekezik	árvíz idején az uzsorás erőszakoskodik, Radha sikeresen elmenekül (önként megy az uzsorás házába)
milyen mint feleség?	Ráma kívánságainak eleget tesz	férje minden kívánságának eleget tesz
hogyan vet véget a sorscsapásoknak?	rituális öngyilkosság	megöli fiát, Bhirjut
mi befolyásolja cselekedeteit?	társadalmi konvenciók	társadalmi konvenciók
a hősnő besorolása	<i>dharmikus</i> nő	<i>dharmikus</i> nő

2. táblázat

4.3 Silsila (Láncolat)

A következő filmtörténeti korszakból a Silsila című filmre esett a választásom, melyet 1981-ben forgattak.

A film bár egy szerelmi háromszöget jelenít meg, mégis felismerhetjük benne a mindenkori szítái nőt, a tökéletes feleséget.

²³ Amit és Sekhar testvérek. Sekhar a légierőknél pilóta, Amit pedig író. Amit beleszeret Chandniba, Sekhar pedig Shobhába. Egy bevetés alatt Sekhar életét veszti, így a várandós szerelme, Shobha egyedül marad. Amit ennek hírére szakít Chandnival, és tisztességből feleségül veszi Shobhát. Egy baleset során Shobha elvetél, s egy kedves orvos kezeli, aki egyben Chandni férje. Ekkor találkozik Chandni és Amit ismét, és titkos kapcsolatba kezdenek. Shobha - bár férje előtt titkolja, végig tudja, hogy megcsalják. Bár fájdalmat érez, ennek nem ad hangot. Bárki kérdi tőle, hogy boldog-e, azt mondja igen. Amit és szeretője egy vacsora alatt lebuknak, meglátja őket Amit egyik barátja, de Amit ráveszi, hogy ne mondja el feleségének. Egy éjszakai találka után Amit és Chandni haza igyekeznek. A nő vezeti az autót, amikor hirtelen előbukkan a sötétből egy gyermek, és elüti őt. A szerelmespárt beviszik a rendőrsre, ahol a vallató rendőr nem más, mint Shobha örökbefogadott testvére. Ahogy rájön a férfi arra, hogy tesvérét megcsalják, közli ezt Shobhával is. Shobha ekkor feldühödik, hogy hogy meri férjét elítélni, és dühös lenni rá, s arra utasítja, hogy ne foglalkozzon az ő dolgával. Másnap a két házaspár vacsorára megy együtt. Mikor Amit Chandnival táncol, az orvos és Shobha beszélgetni kezd. Gyorsan kiderül az orvos számára, hogy a balesetet nem Shobha, hanem saját felesége, Chandni okozta, de Shobha hazudik, hogy férjét ne keverje bajba. Az orvos ekkor teljesen elámul, hogy Shobha milyen tökéletes, makulátlan feleség, s tisztelet ébred benne a nő iránt. A következő jelenetben Amit közli Shobhával, hogy elhagyja őt Chandniért. Shobha erre elég különösen reagál. Elmondja férjének, hogy mennyire hálás neki a sok jótettéért, és azért, hogy gondozta,

²³ 4. kép Shobha és Amit esküvője: <http://mrandmrs55.com/tag/silsila/> Letöltés ideje: 2014.11.23., 12:35.

és, hogy mennyire szerelmes belé. Aztán elfut, hogy Amit ne lássa, ahogy zokog. Amit Chandnival Simlába szökik, s mindeközben Shobha türelmesen várja vissza férjét. Egy napon Amitnak hívása érkezik, közlik vele, hogy az orvos repülője lezuhant, és éppen folyik a mentőakció. Amit és Chandni az orvos megmentésére siet. A helyszínen van Shobha is, aki Amitot meglátva odarohan hozzá, s közli vele, hogy a gyermekét várja. Amit erre azt válaszolja, hogy soha többé nem fogja őt elhagyni, s a dolgok visszaállnak a rendes kerékvágásba, mintha mi sem történt volna.

Shobha egy gyenge, törékeny nő, akinek szüksége van egy férfi védelmezőre. Amikor szerelme meghal, teljesen összetörik, s elképzelése sincs, hogy tudna egyedülálló anyaként élni. Fél attól, hogy a társadalom ki fogja taszítani és el fogja ítélni. Amit elveszi őt feleségül, és Shobha hihetetlenül hálás. Lesi férje minden kívánságát. Amikor férje számára csak a második helyen áll, akkor is türelmes. Úgy érzi, hogy rengeteggel tartozik neki, s ezt csak úgy tudja törleszteni, ha tökéletes feleségként viselkedik. Még akkor is segít férjének a ruhákat kiválasztani, amikor tudja, hogy egy másik nővel fog találkozni, azért igyekszik szépen felöltözni. Shobha nem jár szórakozni, ha kilép a házból, akkor is csak férje kívánságára. Megfeddi azokat, akik egy rossz szót is mernek szólni férjére. Úgy tekint rá, mint egy istenségre, s némán tűr minden megaláztatását. Talán úgy érzi, ennyivel tartozik azért, amiért Amit el kellett őt vegye. Minden vágya, hogy férje boldog lehessen, s ezért meg is tesz mindent. Még miután lebukik férje a szeretőjével egy baleset miatt, akkor is megvédi őt. Amikor Amit azzal alázza meg, hogy szemébe mondja az igazat érzelmeivel kapcsolatban, Shobha akkor sem érez iránta dühöt. Egy rossz szava sincs Amit számára, sőt elmondja neki, hogy mennyire hálás és mennyire szereti őt. Utána elfut sírni, hogy ne nehezítse meg férje dolgát. Férje távollétében is egyre csak várakozik. Ez Shobha szenvedésének kicsúcsosodása, talán Szítá száműzetéséhez tudnánk hasonlítani. Tehetne valamit, hogy visszanyerje önbecsülését, de nem akar. Shobha gyenge és naiv, ismét úgy érzi, hogy férje nélkül védtelen, hogy egy nő egyedül mit sem ér. A légikatasztrófa bekövetkeztének köszönhetően haza is érkezik Amit, s ahogy megtudja, hogy felesége állapotos, visszatér hozzá. Shobhát ismét nem zavarja, hogy férje nem miatta jött haza, s csakis gyermeke miatt marad.

A következő táblázatban is láthatjuk, hogy mennyire sok a párhuzam Szítá és Shobha életében. Végig passzivitás jellemzi a viselkedését, és a megaláztatások sorra érik férjétől. Shobha ugyanolyan gyenge jellem, mint Szítá. Nincs önálló akarata, büszkesége. Úgy érzi, hogy csak azért él, hogy a férjét boldoggá tegye - még akkor is, ha férje cselekedetei nem

dharmikusak. Attól a pillanattól kezdve, hogy feleséggé válik, a sorsa szinte determinálódik. Ugyanazt az utat járja végig, mint Szítá. Onnantól egyetlen feladata, hogy *dharmikus* feleség legyen. Persze ez az út nem egyszerű, és nem is fájdalomtól mentes, de ez a tökéletes feleség útja.

Élettörténeti mozzanatok	Szítá	Shobha
esküvő	<i>swayamvara</i> - amelyet apja rendezett	kényszerházasság Shobha terhessége miatt
száműzetés	férjével önként vonul száműzetésbe	férje elhagyja egy időre szeretője miatt
megaláztatás	férje, Ráma nem akarja magával vinni a száműzetésbe	férje nem szereti, ezt a szemébe is mondja, végig nyilvánosan csálja őt
megaláztatás következménye	kitartó, ráveszi férjét, hogy vele tarthasson	kitartó, arra vár, hogy férje megváltozzon, és visszataláljon hozzá
milyen mint feleség?	Ráma kívánságainak eleget tesz	férje minden kívánságának eleget tesz

hogyan vet véget a sorscsapásoknak?	rituális önygilkosság	teljesen passzív, nem ő befolyásolja az eseményeket, férje sajnálat miatt talál vissza hozzá
mi befolyásolja cselekedeteit?	társadalmi konvenciók	társadalmi konvenciók
a hősnő besorolása	<i>dharmikus nő</i>	<i>dharmikus nő</i>

3. táblázat

4.4 Kabhi khushi kabhie gham (Néha öröm, néha bánat)

A 2001-ben Londonban játszódó film főként az indiai tradíciók ápolásának fontosságáról szól. Ebben a filmben a már 1990-ben megjelent új tendencia figyelhető meg, mely két hősnőt állít egymással szembe.

²⁴A film egy gazdag indiai családról szól. Rahulnak, a család legidősebb fiának éppen az esküvőjét szervezi az apa az

²⁴ 5. kép A szigorú szülők:

https://www.google.hu/search?q=kabhi+khushi+kabhie+gham&client=safari&rls=en&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ei=HtZxVKmtPMvXyQORwoH4CA&ved=0CAgQ_AUoAQ&biw=1438&bih=738#facrc=&imgdii=&imgsrc=p1QwrWeKSfy5LM%253A%3ByXFmIuiJcbc3bM%3Bhttp%253A%252F%252Furbanasian.files.wordpress.com%252F2012%252F12%252Fimg_1024_11.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Furbanasian.com%252Fbollywood%252F2012%252F12%252Fdharma-productions-celebrating-11-years-of-kabhi-khushi-kabhie-gham%252F%3B800%3B522 , Letöltés ideje:

2014.11.23., 12:40.

indiai tradícióknak megfelelően. A családhoz méltó, felsőosztálybeli lányt szemel ki fiának, de sajnálatos módon Rahul egy szegény lányba szerelmes. Az anya - mint minden nő, naiv, s abban bíz, hogy esetleg férje meg fogja engedni, hogy Rahul szerelmét vehesse feleségül. Rahul megtagadja apja akaratát, és titokban feleségül veszi az éppen apját elvesztő szegény lányt. Mikor hazatérnek Rahul otthonába az apa áldásáért, az kitagadja fiát és elküldi őt újdonsült feleségével. Az anya bár szenved, természetesen elfogadja férje döntését. Az apa maga a *dharma*, minden cselekedetét befolyásolják a hindu törvények és a társadalmi elvárások, tehát nincs más választása, muszáj, hogy kitagadja fiát. Rahul Londonba menekül feleségével. Magukkal viszik felesége édesanyját és húgát, Pooját is - hisz a családfő meghalt, így a háznál maradt nőknek már nincs oltalmazójuk. A fiatal párnak Londonban fia születik, Krish. Anjali (a fiatal feleség) kötelessége, hogy ne csak a házában tartsa a hindu szokásokat, hanem fiát is indiainak, hindunak nevelje. Anjali gondoskodik háza népéről - tökéletes anya, feleség, tesvér és gyermek a hatalmas szomorúság ellenére, ami a háznál uralkodik. Mikor Rahul öccse felcseperedik, megkéri apját, hadd mehessen Londonba tanulni. Mikor az apa beleegyezik, Rohan elindul Londonba tesvére felkutatására. Anjali tesvére, Pooja előtt felfedve kilétét beköltözik tesvére házába. Pooja és Rohan között romantikus érzelmek alakulnak ki. Az eddig nyugatias eszméket valló indiai lány a miniszoknyáról *shalwaar kameezra* (tradicionális indiai viselet) vált, s reggel *pooját* (imádság) tart. Az eddigi erkölcstelen életét azonnal hátra hagyja, Rohan hatására. Anjali és Rahul ennek nagyon örül. Amikor Rohan felfedi kilétét tesvére és sógornője előtt, az érzelmek felszínre törnek, s a fiatal pár rájön, hogy mennyire nehéz az otthonról távol lenni. Vágyódás tölti el őket nem csak szülőföldjük, hanem családjuk iránt is. Rohan csellel Londonba csalja szüleit, hogy találkozassanak a kitagadott fiukkal és annak feleségével, de az apa szíve most sem lágyul meg. Ezzel hihetetlen fájdalmat okoz feleségének - Rahul anyjának, aki nő lévén tehetetlen. Az apai nagymama meghal, így mindenki haza utazik Indiába, ahol az anya szenvedésére az apa is belátja, hogy a *dharmák* elé kell helyezni a szeretet, s visszafogadja gyermekét.

A filmben a szerelmes főhősünk helyett az apáé a főszerep. Ő a megtestesült tradíció, az erkölcsös, a törvényeket tisztelő, aki arra kötelezi környezetét is, hogy hasonlóan éljen és fogadja el a normákat. Mindkét főhősnő neve tradicionális hindu, ezzel azt is elárulva, hogy mindkét nő a film végére tradicionálissá válik. A száműzetés motívuma – ahogy sok más bollywoodi filmben - itt is megtalálható. Az apa száműzi fiát, s bár Anjali ragaszkodik szülőföldjéhez, mégis vele tart. Anjali édesapja halála után félárva - lévén, hogy nincs fiú testvére, védelmező nélkül marad, ezért Rahul gyorsan feleségül is veszi. A száműzetés alatt

látni, hogy Anjali mennyire szenved, de ennek sosem ad hangot. Eleget tesz kötelességének: boldoggá teszi férjét, gondját viseli gyermekének, húgának és anyjának. Anjali egy percre sem változik meg - a nyugat nem csábítja el. Végig *saarit* (tradicionális indiai női viselet) és a homlokán *bindit* visel (hindu tradíció szerint homlokon piros pötty, férjes asszonyok viselik), reggel a hindu istenekhez imádkozik és lelke mélyén arra vágyik, hogy véget érjen a száműzetésük. Ebben a filmben a tökéletes feleség megaláztatása nem csak férje által történik, hanem egy sokkal *dharmikusabb* férfi, az após által. Anjali olyan gyenge, hogy ellene sehogyan nem tud küzdeni. A film utolsó jelenetéig, mint feleség, egyszer sem szól apósához - mert az lenézi őt, s szóra sem méltatja. Az apa szemében ő csak egy szegény lány, aki romlásba vitte fiát. Anjalit az egész film alatt nem látjuk a férjén kívül más férfival, hisz ő feleség, s ez hatja át az egész létét. Egész száműzetése alatt csak mások gondját viseli, és imádkozik. Anjali nem szorul rá anyagilag, hogy dolgozzon, nem is jár szórakozni, és önálló gondolatai sincsenek. Amikor Pooja könyörög neki, hogy engedje meg, hogy Rohan odaköltözzön hozzájuk, Anjali akkor is csak azt mondja, hogy sajnós, ha Rahul nem engedi, ő semmit nem tehet. Anjali sosem dönt, ő csak feleség *dharmájának* tesz eleget - azért van férjével Londonban, hogy gondját viselje, s hogy ne maradjon védelmező nélkül. Ezt a beletörődést és fájdalmat láthatjuk Rahul anyján is.

Poojával teljesen más a helyzet. Róla már a film elején kiderül, hogy nem okoz neki gondot indiaiból nyugati nővé változni. Pooja nem szorul rá a ház urának oltalmára - parancsainak sem tesz eleget. Rahul többször megbotráncol Pooja öltözködésén és viselkedésén, de a lány fittyet hány rá. Erkölcstelenül éli az életét, változtatja a fiúkat, szórakozni jár, és az indiai kultúrát megveti. Teljes ellentéte nővérének. Amikor Rohan megjelenik, Pooja egyik pillanatról a másikra megváltozik. Nem csak ruháit váltja le tradicionális indiaira, hanem egész énjét. Reggel ő kelti a ház népét imádságával, szemérmetlen lányból hirtelen szemérmes lesz. Rájön arra, hogy csak akkor van esélye, hogy megszerezze Rohant, ha visszatér gyökereihez, hisz nyugatias nőként semmire nem fogja vinni. Rohan természetesen aktívan tesz ezért - folyamatosan megalázza Pooját nyugatias liberalizmusa miatt, s azon igyekszik, hogy a patriarchális rendszert visszaállítsa. Mikor ez bekövetkezik, s Pooja is *dharmikus*, tradicionális nővé válik, Rohan elveszi őt feleségül.

A filmben olykor-olykor felbukkanó anyja (Rahul és Rohan anyja) is csak díszlet a filmben. A táncos és énekes részek szereplője. Minden sorsfordító és fájdalmas történésben az ő fájdalma menyéhez hasonlóan mellékes. Még fia kitagadásakor és második elutasításakor is. A film

szinte összes jelenetében imádkozni látjuk a szobrok előtt szebbnél szebb ruhákban. Sosem emeli fel hangját férje ellen, és sosem mondja el a véleményét a film utolsó jelenetéig. Az utolsó jelenetben férje fejéhez vágja, hogy az istenként viselkedik, és elszakította őt saját fiától. Itt az anya *dharmája* erősebb, mint a feleség *dharmája*. Ám ez is csak szóban történik, hisz cselekedeteivel érzéseit sosem támasztja alá. Még miután férje száműzi házukból a fiát, a feleség akkor is tökéletes feleségként szolgálja ki férjét.

Ez a film is azt közvetíti, hogy csak az a nő nyerhet boldogságot, aki tradicionálisan gondolkodik és viselkedik, s elfogadja azt, hogy szüksége van egy férfi oltalmára. Csak egy dharmikus férfi mellett válhat tökéletessé - akárcsak Szítá.²⁵

A táblázatban ismét párhuzamot vontam a hősnők között. Az élettörténeti motívumaik sokban megegyeznek, ám a nyugatias értékeket valló Pooja jelleme különbözik Szítáétól. Míg Anjali a házasság után Szítához hasonlóan száműzetésbe kényszerül, Pooja nem, mint feleség kerül ebbe a helyzetbe. Ő férfi védelmezője halála miatt kényszerül Londonba menni. Míg Anjali csak férje miatt teszi ezt meg, és végig szenved, Poojának megtetszik a nyugatias élet. Anjalit a film *dharmikus* főhőse, az após alázza meg férje mellett, Pooját pedig szerelme, Rohan. Anjalit nem fogadja el apósa alacsony kasztja miatt, férje pedig Anjali akarata ellenére magával viszi őt Londonba, és arra kényszeríti, hogy száműzetésben éljen vele. Ebben a filmben az új tendencia mutatkozik, mely lényege, hogy a nyugatias értékeket elismerő nőt szembeállítsa a tradicionális hindu nővel, ezért a *dharmikus* nő elnyeri méltó jutalmát a film végén. Nincs szükség a hősnő végső önfeláldozására.

²⁵ Sathian, Sanjena : *GENDER AND NATION IN THE SOUTH ASIAN DIASPORA: TRANSNATIONAL CULTURAL SPACES IN BOLLYWOOD CINEMA*, Yale University, <http://www.columbia.edu/cu/cujas/SATHIAN.pdf>, Letöltés ideje: 2014.09.10., 14:00.

Élettörténeti mozzanatok	Szítá	Anjali	Pooja
esküvő	<i>swayamvara</i> - amelyet apja rendezett, de mégis szerelemházasság	<i>ghándarva</i> - szerelemházasság, szülők ellenzésével	<i>ghándarva</i> - szerelemházasság
száműzetés	férjét száműzi apja, önként vonul vele száműzetésbe	férjét száműzi apja - önként vonul vele száműzetésbe	nincs gondviselője, ezért tesvérevel és annak férjével kell tartson
megaláztatás	férje, Ráma nem akarja magával vinni a száműzetésbe	apósa nem fogadja el a házasságot	Rohan elutasítja és megalázza nyugatias viselkedése és megjelenése miatt
megaláztatás következménye	kitartó, ráveszi férjét, hogy vele tarthasson	kitartó, férjével tart a száműzetésbe	megváltozik, erkölcstelenből tradicionális nővé
milyen mint	Ráma	<i>dharmájának</i>	

feleség/ társ?	kívánságainak	teljesen eleget tesz	
hogyan vet véget a sorscsapásoknak?	rituális öngyilkosság	férjével visszamegy Indiába	megváltozik, erkölcstelen nőből tradicionális nővé
mi befolyásolja cselekedeteit?	társadalmi konvenciók	társadalmi konvenciók (feleségként)	Társadalmi konvenciók (megváltozása után)
a hősnő besorolása	<i>dharmikus</i> nő	<i>dharmikus</i> nő	az elején társadalom által elítélt - változása után <i>dharmikus</i> nő

4. táblázat

4.5 Coctail

A 2012-ben részben Londonban forgatott film megdöbbentően viszi tovább az előbbieken már felvázolt szítái nőt.

Bár ebben a filmben már érzékelhető a globalizmus hatása, és a rendezők "liberalizmusa", mely megengedi, hogy még a tökéletes indiai tradíció jegyeit magán viselő feleség is meg-megbotoljon, s hogy farmert vehessen fel, semmiben sem különbözik elődeitől. Szítá itt is végig jelen van, s még az ellentéte is megjelenik. Nem azért, hogy elborzasszon minket laza erkölcei miatt, hanem, hogy rámutasson arra, hogy ilyen romlott nőként boldognak lenni lehetetlen.

²⁶Fantasztikusan egymás mellé állít két női karaktert: a tökéletes és tradícióihoz kötődő Meerát és a modern, laza erkölcsű Veronicát. Mindkét hösnő neve már a karakterükről is sokat elárul. A Veronica egy nyugati név, a Meera pedig egy tradicionális hindu név (Mirabhai egy sivatkozó rádzsput hercegnő volt, aki költeményeiben is az iránta érzett

elköteleződéséről ír). A történet tulajdonképpen egy szerelmi háromszögről szól. Meera Indiából megérkezik Londonba, ahová férje felkutatásának érdekében jön. Meera egy elrendezett házasság áldozata, akit férje családja csak a lány anyagi háttere miatt választott ki. A lányt ez nem is zavarja, úgy érzi, hogy semmit sem változtat azon a tényen, hogy ők már házasok. Meerát a repülőtéren a film férfi főhőse, Gautam kiszúrja magának és szemérmetlenül kacérkodik vele, zaklatja őt. Meera még sosem járt külföldön, hirtelen nem is tudja mi történik, de hihetetlenül fel van háborodva. Amikor végre megtalálja a férjét, az közli vele, hogy nem tekinti a házasságot hitelesnek, és nem érdekli őt Meera. Meera teljesen összetörik. Fél visszamenni Indiába, hisz neki kell viselnie a szégyent. Ezért sírva rója az utcákat, mikor a másik főhősnő, Veronica rátalál egy fergeteges buli után egy gyorsétterem mosdójában. A következő jelenetben Veronica felismerve, hogy Meera is indiai - még hozzá szülőföldjéről jövő - gúnyt űz belőle. Ebben a jelenetben élénk tárul, hogy mekkora hatalmas különbség lehet két indiai nő között. Az egyik *shalwaar kameezt* (tradicionális indiai öltözék), a másik pedig szűk miniruhát visel. Veronica sajnálatból és talán egy kis kíváncsiságból befogadja Meerát, s így válnak jó barátnőkké. A szituáció akkor bonyolódik, amikor egy szórakozóhelyen Veronica összejön Gautammal, s ő is odaköltözik a két lányhoz. Veronica gátlástalan, erkölcstelen, szexuálisan túlfűtött - pont olyan, mint amilyenek a nyugatias vampokat ábrázolták a Bollywoodi filmekben. Meerát nagyon zavarja a lány erkölcstelen élete, és a főhőst is mélyen megveti. Amikor a fiú anyja Indiából látogatóba érkezik, hogy szemügyre vehesse a fiú szerelmét, a fiú ijedtében azt hazudja, hogy Meera az, akit szeret. Az anya nagyon boldog, hisz Meera olyan nő, akire minden anya vágyik fia számára. A következő részekben azt láthatjuk, hogy milyen idillikus a két fiatal kapcsolata, és ami a legfontosabb, hogy a fiú édesanyja mennyire elégedett. Csupán egy zavaró és fölösleges szereplője van ezeknek a részeknek, Veronica. Veronica mindeközben azt figyeli, hogy

²⁶ 6. kép Gautam, Veronica, Meera: <http://www.phimdata.com/xem-phim/cocktail-tinh-yeu/2358.html>, Letöltés ideje: 2014.11.23., 12:45.

milyen az a nő, aki ennyire elnyeri a tetszését az anyósnak és Gautamnak, s elkezd azon gondolkodni, hogy talán neki is változnia kéne. Veronica saját erkölcstelensége miatt szenved. Rádöbben, hogy ideje lenne lassan férjhez mennie és megállapodnia, de sajnos már késő. Gautam belészeret Meerába. Veronica mire rájön erre, féltékenységből kidobja Meerát a lakásából, így ketten maradnak Gautammal. Kiderül, hogy Gautam sosem vette Veronicát komolyan, csak szórakozott vele, játékként tekintett rá. Veronica, aki eddig nem főzött, nem mosott, nem takarított, nem imádkozott, és a hindu rítusokat nem követte, egyszer csak visszatér gyökereihez. Elkezd indiai ételt főzni, takarítani, Gautam gondját viselni, sőt még *pooját* (imádság) is tart Ganeshához, az indiai istenhez. Gautam viszont boldogtalan. Veronica rájön, hogy túl későn változott meg, és nem tökéletes, ezért lemond Gautamról Meera javára, sőt mi több, abban is közrejátszik, hogy a két szerelmes egymásra találjon. Meera elválik férjétől, és visszamegy Indiába. Úgy érzi számára nincs jövő Londoban, hisz ez a hely túl liberális, és emiatt tele van fájdalommal.

A film mozgatórugója főhősünk, Gautam, ő az, akitől mindkét főhősnőnk élete függ. Az ő érzelmei és cselekedetei teszik boldoggá az egyik főhősnőt, s kínozzák a másikat.

A két nő sorsa eleve meg van pecsételve. Meera boldogságot érdemel, mert megmaradt tradicionális nőnek - bár egy időre átváltotta indiai ruháját farmerre, a film végén visszatál gyökereihez. Londonban állandóan szenved, talán, mert ez a világ olyan dolgokra kézteti, amiket nem szabadna egy tradicionális nőnek megtennie. Meera szenved a nyugat liberalizmusától, s tradicionális indiai nő lévén nagyon nehezen viseli ezt. Csakis férje miatt vág bele a nagy útba, és viseli el a folyamatos sorscsapásokat, akárcsak Szítá. Szítához hasonlóan őt is el akarja lökni férje, de Meera azt is tudja, hogy házasság után a férj kell védelmezze feleségét, nem az apa, ezért nem maradhat Indiában. A hősnőt mikor elutasítja férje, mondván hogy csakis a pénzéért vette el, Meera akkor sem haragszik rá. Olyan megalkuvó és alárendelt helyzetbe hozza magát, mint Szítá. Londonban marad - hátha meggondolja magát a férje. Ahogy leszáll a repülője, azonnal atrocitás éri őt. Egy idegen, gátlástalan férfi kezdi őt zaklatni - de Meera megszabadul tőle. Ebben a jelenetben is szemetszűrő hősnőnk naivitása és sebezhetősége - itt is úgy jelenik meg, mint az a Szítá, akit Rávana elrabolhatott. Meera végig az események áldozata. Férfi védelmező hiányában egy másik nő, Veronica folyamatos védelmére van szüksége. Sosem szeretne semmit a férje megtalálásán kívül. Hiába szerelmes Gautamba, úgy érzi, hogy egyszerűen nincs joga a boldogsághoz. Fél attól, hogy Veronica elítéli, fél attól, hogy a társadalom el fogja ítélni,

hogy elvált nőként új életet kezd. Mindenki boldogságát előnyben részesíti. Tökéletes gyermek, nő és barátnő szeretne lenni. Meera ugyanúgy, ahogy Szítá száműzetése alatt gondját viselte nem csak férjének, hanem sógorának, Laksmannak is - gondját viseli lakótársainak, Veronicának és Gautamnak.

A film azt közvetíti, hogy csak az lehet boldog még a mai világban is, aki olyan, mint Szítá volt. Veronica sosem lehet boldog, hisz miféle az a nő, aki megtagadja kultúráját és annak társadalmi elvárásait? Veronica pont emiatt mindvégig csak mellékszereplő lehet, egy tárgy, aki kiszolgálja a főhőst. Ő már csak akkor jön rá arra, hogy csak egy szítái nő lehet boldog a mai világban is, - mindegy, hogy Londoban él vagy Inidában - amikor már késő.

Nagyon súlyos a film üzenete, ami nem csak az Indiában élő, hanem a diaszpórában élő nőkhez is szól: ha nem vagy Szítá, sosem lehetsz boldog.

Az utolsó általam vizsgált filmben lehet leginkább a modern filmbéli hősnők ábrázolását felismerni. Itt nagyon élesen szembe van állítva a két karakter. A tradicionális Meera elnyeri a boldogságot, míg a nyugatias eszméket valló Veronica már menthetetlen. Meera élete, ahogy Szítáé is, esküvője után megpecsételődik. Innentől egy küldetése van: bármi áron *dharmikus* feleségnek lenni. Férje ugyanakkor még Szítánál is jobban alázza őt meg. Egyszerűen nem ismeri el a házasságát, és elmenekül az élete elől. Meera természetesen kötelességének érzi felkeresni őt, és mellette lenni. Hiába harcol és vár, a férj hajthatatlan. Akaratának eleget téve, Meera elválik tőle. A válás után visszatérhet a száműzetésből szülőföldjére. Mivel *dharmikus* feleség volt, s férje minden kívánságának eleget tett, megválhat ettől a hatalmas tehertől. Esélyt kap arra, hogy újra kezdje életét, hogy szerelmet találhasson, és visszatérhessen haza.

Élettörténeti mozzanatok	Szítá	Meera	Veronica
esküvő	<i>swayamvara</i> - amelyet apja rendezett	előre elrendezett házasság	házasságellenes, nyugatias gondolkodású
száműzetés	férjével önként vonul száműzetésbe	férje keresése érdekében kényszerül Londonba utazni	saját akaratából él a szülőföldtől távol, Londonban
megaláztatás	férje, Ráma nem akarja magával vinni a száműzetésbe	férje a házasság után eltűnik, feleségét eltaszítja magától	a főhős, Gautam eltaszítja őt romlottsága miatt
megaláztatás következménye	kitartó, ráveszi férjét, hogy vele tarthasson	kitartó, úgy dönt, Londonban marad	megváltozik, erkölcstelenből tradicionális nővé
elrablás - sérelem	az erdőben száműzetése alatt, mivel egy gyenge	a repülőtéren, ahogy Londonba érkezik, gyengesége miatt	erkölcstelensége miatt Veronica az a nő, akit nem lehet

	nő,nem védekezik	nem védekezik	zaklatni
milyen mint feleség/társ?	Ráma kívánságainak eleget tesz	<i>dharmájának</i> eleget akar tenni bármi áron, de férje kívánságának eleget tesz	önző
hogyan vet véget a sorscsapásoknak?	rituális öngyilkosság	visszamegy családjához Indiába a válás után	megváltozik, erkölcstelen nőtől tradicionális nővé
mi befolyásolja cselekedeteit?	társadalmi konvenciók	társadalmi konvenciók	önös érdekek, senki véleménye nem érdekli
a hősnő besorolása	<i>dharmikus</i> nő	<i>dharmikus</i> nő	társadalom által elítélt

5. táblázat

5. Összegzés

A tartalomelemzésekben szépen kirajzolódnak a tradicionális, eszményi nők szítái vonásai és a megvetett, nyugatias nőké egyaránt.

Az indiai tradíció az ókortól két kategóriába sorolja a nőket. Az egyik kategóriába a *dharmikus* nők, avagy tökéletes feleségek és anyák tartoznak, a másikba pedig a prostituáltak. A tökéletes nő legjobb és máig legelfogadottabb alakja Szítá, de rajta kívül számos mitikus tökéletes feleséget is számon tartanak. Egy ókori mese a jó feleséget egy történeten keresztül mutatja be, melyben éjszaka a feleség ölében tartja férje fejét, hogy az kényelmesen tudjon aludni. Amikor gyermeke a tűz felé mászik, a feleség meg sem moccan, nem indul gyermeke megsegítésére, hisz így felkeltené férjét. Agni (a tűz istennője) a feleség hűsége miatt megmenti a gyermeket és nem égeti el. Ehhez hasonló tanmesék és mitologikus történetek ezrei mutatják be ezt a társadalom által elfogadott nőt és ünneplik a *dharmikus* feleséget, anyát. Ezekre a történetekre a Rámájana női alakja rányomta bélyegét. A *dharmikus* nők minden történetben tökéleteseknek tűnnek, ám ahogy Manu törvénykönyvében is olvashatjuk az intelmeket, más számos versben és törvénykönyvben is csalfának vannak bélyegezve. Ezek a művek felszólítják a férfiakat, hogy sose bízzanak meg egy nőben sem, hisz buják és csalfák, s vigyázzanak rájuk, hogy ne csábuljanak el. (pl. Arthasastra, Teragáthá, stb.)

A másik kategória prostituáltjai értelmes, művelt nők voltak. Az ókortól jelen vannak India kultúrájában. Alakjukról a védák és az ókori költészet szép számban említést tesznek. A prostituáltak egy csoportja, az ún. *devadasi*, avagy templomi táncos, aki templomi orgiákon vesz részt. Ezek a prostituáltak bár a társadalom által elítéltek, mégis szabad és a művészetekben hihetetlenül jártas nőkként vannak ábrázolva. Ez a romlott női alak látszik megjelenni a modern bollywoodi filmek nyugatias hősnőjében is, aki ezekhez a prostituáltakhoz hasonlóan művelt és önálló.²⁷

Ebből is látni, hogy az indiai nőkép mennyire ambivalens és a két nőkép mennyire egymás ellentéte. Még a mai bollywoodi filmekben sem láthatjuk a kétféle női alak egybeolvadását, hanem Szítá vonásait teljes egészében ráhúzzák a filmek pozitív főhősnőire.

Narendra Modi, az Indiai Köztársaság miniszterelnöke októberben egy Mumbaiban tartott beszédében azt hangoztatta, hogy India már az őskorban plasztikai sebészeti

²⁷ Basham, A.L.: The wonder that was India, Picador, 2004, pp. 179-207.

beavatkozások elvégzésének helyszíne volt, melynek élő példája Ganesha (a hinduk elefántfejű istene). Modi azt mondta beszédében, hogy fantasztikus módon egy emberi testre elefánt fejet tudtak aplikálni, de itt nem állt meg a miniszterelnök, azt is elmondta, hogy a Mahábhárata egyik hőse, Karna nem anyja méhéből született, hanem genetikai csoda volt, s hogy a Rámájana főhőse, Ráma a világtörténet első repülőjének kapitánya volt. Ezt egy indiai tudós sem cáfolta meg.²⁸

Ebből is kitűnik, hogy a hindu világ mennyire hisz a mitológiában, mennyire nem tudja elkülöníteni a vallást és a mitológiát a valós élettől. Szítá az indiai társadalom legnagyobb részének tehát nem csak egy jól megszerkesztett női alakot jelent, hanem azt az istennőt, aki azért született a Földre, hogy megtanítsa a nőt nőnek lenni. Létének elfogadása már magában okot ad arra az embereknek, hogy az ő példáját kövessék. Ezek a filmekben megjelenő szítái alakok elhítetik a nőkkel, hogy a legfőbb szerepük feleségnek és anyának lenni úgy, ahogy annak idején az USA-ban a lányokat a karrierüktől eltávolította a média és a családalapítás felé terelgette őket, s ahogy a művészetről alkotott emberi elgondolást is megváltoztatta. A nézők elfogadják már kulturális háttérükből adódóan is ezt az adott női típust “Mert a forró filmmédiumnak olyan emberekre van szüksége, akik nagyon határozottan valamilyen *típusnak* látszanak.”²⁹ Mivel már szinte az anyaméhben filmet kezdenek nézni, ezért szocializálódásuk alatt nem utasítják el sem magát a film valóságosságát, sem a benne szereplő karaktereket - hisz ezek a karakterek reprezentálják a társadalmat, melyben felnőnek.³⁰

²⁸ http://pmindia.gov.in/en/news_updates/pm-rededicates-sir-h-n-reliance-foundation-hospital-and-research-centre-in-mumbai Letöltés ideje: 2014.11.18, 19:20 és <http://www.theguardian.com/world/2014/oct/28/indian-prime-minister-genetic-science-existed-ancient-times> Letöltés ideje: 2014.11.25., 15:00

²⁹ Angelusz Róbert, Tardos Róbert és Terestyéni Tamás: *Média- Nyilvánosság-közvélemény, Szöveggyűjtemény*, Gondolat Kiadó, 2011, pp.45

³⁰ Angelusz Róbert, Tardos Róbert és Terestyéni Tamás: *Média- Nyilvánosság-közvélemény, Szöveggyűjtemény*, Gondolat Kiadó, 2011, pp. 2-48.

Irodalomjegyzék

Angelusz Róbert, Tardos Róbert és Terestyéni Tamás: *Média- Nyilvánosság-közüvélemény, Szöveggyűjtemény*, Gondolat Kiadó, 2011

Baktay Ervin: *Rámájana és Mahábhárata*, Európa könyvkiadó, 1970, Budapest

Basham, A.L.: The wonder that was India, Picador, 2004, pp. 179-207.

Dávid Krisztina : *A modern és hagyományos női karakterek jelenléte az indiai filmekben*, előadás, 2014.02.10., Budapest, Indiai filmfesztivál

Gangoli, Geetanjali: *Szexualitás, érzékiség és összetartozás, Az angloindiai és a nyugati nő reprezentációja a hindi filmekben*, Metroplis, Bollywood, 2007/1

Ghose, Sanujit: *Legend of Ram—Retold*. PublishAmerica, 2009.

Jaiswal, Suvira: „Historical Evolution of the Ram Legend”. *Social Scientist*, Vol. 21, No. 3/4 (Mar. - Apr., 1993), pp. 89-97.

Jha, Ganganath: *Manusmṛti with the Manubhāṣya of Medhātithi*, volume 7, Motilal Banarsidass Publishers Private Limited, Delhi, 1999

Klostermaier, Klaus: *Bevezetés a hinduizmusba*, Akkord Kiadó, 2001

Pollock, Sheldon: *Literary Cultures in History*. University of California Press, pp. 658-669.

Pollock, Sheldon I.: *The Rāmāyaṇa of Vālmīki: An Epic of Ancient India*. Princeton University Press, 1990.

Richman, Paula: *Many Rāmāyaṇas: The Diversity of a Narrative Tradition in South Asia*. University of California Press, 1991, pp. 52-55.

Sally J. Sutherland: *Sita and Draupadi: Aggressive behavior and Female Role-Models in the*

Sanskrit Epics, Journal of the American Oriental Society, Vol. 109, No.1 (63-79)

Srinivas, Lakshmi: *Az aktív közönség, Nézőség, társadalmi kapcsolatok és filmélmény Indiában*, Metropolis, Bollywood, 2007/1

Vekerdi József: *Rámájana*, Utószó, Terebess Kiadó, Budapest, 1997

Vincze Teréz: *Felfedezőút a filmvilág szubkontinensén, Bevezetés Bollywood történetébe és formáiban*, Metropolis, Bollywood 2007/1

Internetes források listája

Terebess Ázsia Lexikon (<http://terebess.hu/keletkultinfo/lexikon/manu.html>) Letöltés ideje: 2014. 10. 10.

Sathian, Sanjena: *Gender And Nation In The South Asian Diaspora: Transnational Cultural Spaces In Bollywood Cinema*, Yale University, <http://www.columbia.edu/cu/cujas/SATHIAN.pdf>, Letöltés ideje: 2014.09.10., 14:00.

<http://www.shareyouressays.com/130262/essay-on-tragedy-of-indian-women-in-hindi>,
Letöltés ideje: 2014.11.11., 16:00

<http://www.ukessays.com/essays/film-studies/women-in-bollywood-movies-film-studies-essay.php>, Letöltés Ideje: 2014.09.21.13:00.

http://pmindia.gov.in/en/news_updates/pm-rededicates-sir-h-n-reliance-foundation-hospital-and-research-centre-in-mumbai Letöltés ideje: 2014.11.18, 19:20

<http://www.dollsofindia.com/library/draupadi-sita/>, Letöltés ideje: 2014.10.03., 12:30

<http://www.origo.hu/nagyvilag/20130829-a-nok-kiszolgaltatott-helyzete-indiaban.html>
Letöltés ideje: 2014.12.23.,16:00

<http://ibnlive.in.com/news/delhi-gangrape-what-happened-on-december-16-2012-and-status-of-the-case/517024-3-244.html> Letöltés ideje: 2014.12.23.,16:00

<http://www.hindustantimes.com/india-news/mumbai-shakti-mills-gang-rape-case-3-repeat-offenders-get-death-life-term-for-1/article1-1204174.aspx> Letöltés ideje: 2014.12.23.,15:30

Képek és táblázatok jegyzéke

1. Szítá a tűzpróbán: <http://www.mantraonnet.com/sita.html> Letöltés ideje:

2014.11.23., 12:30

2. Draupadí a kockajáték után: <http://www.asitis.com/gallery/plate6.html> Letöltés

ideje: 2014.11.23., 12:30.

3. Mother India: Radha gyermekeivel:

<http://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Bollywood/MotherIndia?from=Main.MotherIndia> Letöltés ideje: 2014.11.23., 12:35

4. Silsila: Shobha és Amit esküvője: <http://mrandmrs55.com/tag/silsila/> Letöltés ideje:

2014.11.23., 12:35.

5. Kabhi khushi kabhie gham: A szigorú szülők:

https://www.google.hu/search?q=kabhi+khushi+kabhie+gham&client=safari&rls=en&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ei=HtZxVKmtPMvXyQORwoH4CA&ved=0CAgQ_AUoAQ&biw=1438&bih=738#facrc=_&imgdii=_&imgsrc=p1QwrWeKSfy5LM%253A%3ByXFmIuiJcbc3bM%3Bhttp%253A%252F%252Furbanasian.files.wordpress.com%252F2012%252F12%252Fimg_1024_11.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Furbanasian.com%252Fbollywood%252F2012%252F12%252Fdharma-productions-celebrating-11-years-of-kabhi-khushi-kabhie-gham%252F%3B800%3B522 , Letöltés ideje: 2014.11.23., 12:40.

6. Cocktail: Gautam, Veronica, Meera: <http://www.phimdata.com/xem-phim/cocktail-tinh-yeu/2358.html> , Letöltés ideje: 2014.11.23., 12:45.

1.táblázat: Szítá és Draupadí összehasonlítása

2. táblázat: Szítá és Rádha összehasonlítása

3. táblázat: Szítá és Shobha összehasonlítása

4. táblázat: Szítá, Anjali és Pooja összehasonlítása

5. táblázat: Szítá, Meera és Veronica összehasonlítása